

Titel: BREV TIL: Louis Hjelmslev FRA: Hans Jørgen Uldall (1947-06-20)

Citation: "BREV TIL: Louis Hjelmslev FRA: Hans Jørgen Uldall (1947-06-20)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_034-shoot-workidacc-1992_0005_034_Uldall_0060/facsimile.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Ullall, A. J., 68

Buenos Aires, d. 20/6/47.

Kære Hjelmslev,

Idag er det "die de la bandera", dvs en slags Valdemarsdag, og jeg har benyttet fridagen til lidt glossematisk syalen. Dette udbrud begyndte forresten paa en floddamper paa vejen hjem fra Asuncion: jeg tilbragte min 40aars fødselsdag oppe hos Betsy. Vi har faaet mere personale paa kontoret, og jeg er sluppet af med de fleste af mine administrative pligter, saa jeg haaber at der nu kan komme gang i arbejdet. Det er jo desværre saadan at naar man først er kommet ud af det, er inkubationstiden temmelig lang, navnlig mht algebraen, som jeg altid maa sætte mig til at lære forfra. Det vilde være dejligt hvis du ogsaa kunde finde tid til at lave glossematik, saa vi endelig engang kunde faa den Outline bragt til verden.

Tak for dit brev, skrevet før du rejste til Prag; det blev jeg glad for. Jeg er stadig ikke sikker paa at jeg duer til videnskabsmand: ogsaa videnskabeligt arbejde skal jo gøres færdigt før det er noget værd, og jeg har hidtil aldrig gjort noget færdigt. Det fear nu vise sig i løbet af de næste maaneder om det kan lade sig gøre; afgørelsen kan ikke udskydes ret meget længere.

Rent personligt har vi det alle tre godt. Betsy har haft godt af at staa paa egne ben, hun ser meget raskere ud nu end da hun rejste, og hendes nerver har det meget bedre. Hun underviser i engelsk fonetik og studerer guarani og læser spansk og lærer at danse tango og tegner og gud ved hvad. Og der er dejligt i Asuncion: en lille, men meget udstrakt by med haver og træer og blomster og latterligt brolagte gader i solskinet. Man møder indianere paa gaden med fjer paa hodet og rundt om benene, og der er heste at ride paa og en sindssyg zoologisk have hvor strudsene bor i en model af en dansk landsbykirke. Det er sandt!

Buster voxer stadig i alle retninger. Hun er blevet meget høj (165 cm, og hun er kun lige fyldt tretten) og temmelig tyk. Hun klarer sig godt i skolen (det manglende sgu ogsaa bare) skønt det foregaar paa to fremmede sprog. Hun har et godt fonetisk øre, men for at vedligeholde balancen i familien støjler hun som en kilden hoppe naar ordet nævnes. Hun er mere end nogensinde besluttet paa at blive mediciner; i øjeblikket er hun mest interesseret i fysiologi og har bestemt sig til at hellige sig videnskaben: dette mærkelige problem at drenge udvikler sig langsommere end piger. Jeg kan kun give meget vage forklaringer om hormoner.

Mange venlige hilsener til jer begge,
din hengivne

Ullall.

S. 1-2 er en fortegnelse over samtlige mulige klasser bestaaende af sin-, du-, og triplexe led, og de kæder hvoraf de er funktioner. Det fremgaar heraf at der er 64 mulige klasser, hvoraf kun 32 har funktion til de 48 kæder. S. 3 er en tilsvarende liste over de 48 kæder og de 32 klasser der har funktion til dem. Det hele ser meget mærkeligt ud: kunde du ikke faa en tam logiker eller anden algebraist til at se paa det og forklare os hvad det er vi har lavet? Den talmæssige fordeling ser saaledes ud:

Antal Led	Antal Klasser	Realiserede Klasser	Kæder
1	1	1	3
2	6	6	12
3	15	12	12
4	20	3	9
5	15	6	6
6	6	3	3
7	1	1	3
	64	32	48

Forekomsten af de enkelte led fordeler sig saaledes:

I i samtlige klasser:

	a	ab	abc	ac	b	bc	c	ialt
1			1					1
2	1	1	6	1	1	1	1	12
3	5	5	15	5	5	5	5	45
4	10	10	20	10	10	10	10	80
5	10	10	15	10	10	10	10	75
6	5	5	6	5	5	5	5	36
7	1	1	1	1	1	1	1	7
ialt	32	32	64	32	32	32	32	256

II i realiserede klasser:

	a	ab	abc	ac	b	bc	c	ialt
1			1					1
2	1	1	6	1	1	1	1	12
3	9	5	12	5	3	5	3	36
4	1	2	3	2	1	2	1	12
5	4	4	6	4	4	4	4	30
6	2	3	3	3	2	3	2	18
7	1	1	1	1	1	1	1	7
	12	16	32	16	12	16	12	116

81 f. Opløsning af synkretisme.

Det maa vel være saadan at en synkretisme er opløselig dersom den indgaar i en relation hvori, uden for synkretisens betingelser, kun eet af de synkretiserede led kan indgaa eller, med andre ord, hvis synkretismen i henseende til mindst een af sine relationer er ækvivalent med kun eet af de indgaaende led. Saaledes med templum, der, naar det har person- og numerus-kongruens med verbet, kun er ækvivalent med domus men ikke med domum, hvorimod det ikke kan paavises at enten kun p eller kun b kan forekomme i top/b.

82.15. Her har jeg indført terminologien "low transcription" = ideal, "high" = aktualiseret, svarende til "broad" - "narrow".

88.23. Det er ikke rigtigt at analyse med relation som inddelingsgrund standser ved taxemet: hvis der foreligger synkretismer, kommer man automatisk videre, og hvis ikke, fortsætter man analogisk.

89.28. Det burde vel siges at fonemdelene (og tilsvarende de plerematiske taxemdelene) ikke nødvendigvis svarer til lyddele (rep. semantiske elementer fundet ad anden vej).

89.29 f. Her er der en fundamental uenighed. Jeg mener at kategorierne dannes efterhaanden som analysen skrider frem, og at de dannes ved syntese. Algebraisk er analyse = division, dvs erkendelse af multiplikation (= relation). Kategoridannelse = korrelation = addition af ækvivalente faktorer. (Det er en af de mere isjenfaldende forskelle mellem vores algebra og logikernes at de kun opererer med addition og multiplikation, medens vi har alle fire regningsarter: division som ovenfor, og subtraktion = afbildning af en mindre kategori paa en større: en naturlig følge af det deduktive princip lige som vor afledning af addition fra multiplikation i stedet for omvendt). Enhedslæren - formentlig = norm - kan ikke være en selvstændig disciplin men maa fremgaa automatisk af kategorilæren, som jo maa være opstillet under iagttagelse af generalisationsprincippet.

94.30 f. Det synes mig af tvivlsom værdi at bruge betegnelsen "sprog" om et saa vidt begreb. Der kan vel næppe være tvivl om at de etniske systemer, og rimeligvis tillige de økologiske, kommer ind under denne definition.

Mht selve definitionen: glossemerne er afsnit men kan ikke videreinddeles paa den angivne maade.

99. Konform, derivatprøve: storartet!

101 ff. Logistikernes "metasprog" har jeg ingen videre fidus til. Det forekommer mig at vanskeligheden ved at forklare at det er muligt at beskrive sprog i sprog, og endda det givet sprog paa det samme sprog, er en rent metafysisk konstruktion, der ikke har nogen som helst basis i virkeligheden, og som ilde klæder folk der gør sig til af at have maaget metafysikken i jorden (små. Encyclopaedia of Unified Science): at erstatte det uartige ord "metafysik" med "metalingvistik" er en temmelig sølle heltegering.

Det forekommer mig at fremgaa af definitionen af det vi i gamle dage kaldte et sprog, og som du nu kalder et dagligsprog, at det maa indbefatte sig selv: hvis dette ikke er tilfældet, kan det paradigme ikke manifesteres af alle meninger. Det er jo desuden et af de karakteristiske træk ved glossematiske strukturer at der paa alle trin er mulighed for at et relat, saavel som et korrelat, kan indbefatte sig selv.

U/20/6/47. 6

En sprogbeskrivende textdel, fx Mikkelssens danske grammatik, forekommer mig ikke at adskille sig i princippet fra en hvilken som helst anden specialiseret textdel, fx en beskrivelse af de fluer der formerer sig i de varme kilder paa Island. I sammenligning med en hel text vil en saadan textdel have et begrænset ordforraad, og rimeligvis tillige et begrænset funktionsinventar, men jeg kan ikke se at den paa anden maade adskiller sig fra teksten.

Mht den glossematiske behandling har jeg følgende bemærkninger: da, som du selv siger, "indholdsplan" og "udtryksplan" fra glossematisk synspunkt er arbitrære betegnelser, er det uden glossematisk værdi at opnaa en parallelisme mellem "sprog" hvis indhold er et sprog og "sprog" hvis udtryk er et sprog. Det eneste man, strengt glossematisk, kan gøre er at paavise existensen af treplanede strukturer, der naturligvis er saaledes beskafte at det er funktionen mellem de to første der er terminus i den relation hvis anden terminus er det tredje plan, altsaa: $(1 \times 2) \times 3$. Efter min mening vil der, som oven anført, kun blive anledning til at erkende konnotationssprog, ikke metasprog.

En ganske lignende struktur forekommer i etnologien. Hvis vi akcepterer Thurman Arnolds teori om et indholdsplan i etniske strukturer (se The Folklore of Capitalism), vil relationen mellem indhold og udtryk være terminus i en videre relation hvis anden terminus er en konnotation. Der findes fx institutioner i USA og i Rusland hvis "udtryk", dvs funktion i samfundet, er identiske men hvis "indhold", dvs funktion i folketroen, er forskellige. Relationen udtryk \times indhold er fælgelig terminus i en relation hvis anden terminus er "amerikansk" i det ene tilfælde, og hvis anden terminus er "russisk" i det andet. Eller, om man vil, henholdsvis "kapitalistisk" og "kommunistisk". Et andet eksempel er relationen mellem renlighed som "udtryk" og sundhed, eller god tone, som "indhold" med konnotationen: nuværende europæisk kultur, og relationen renlighed som "udtryk" og fromhed som "indhold" med konnotationen: tidligere indiansk kultur (de holdt op at tage bad da de blev kristne!) Det maa være paa denne maade historie til sin tid skal skrives.

Det er interessant at bemærke at denne nye form for historie lider af samme mangel som lingvistikken, nemlig en psalidelig substansløse for indholdets vedkommende. Vi trænger haardt til en forbedret psykologi.